

Politikusból államférfi - gróf Tisza István

Szegedi és borosjenői Tisza István gróf (Pest, 1861. április 22 – Budapest, 1918. október 31.)

„Most ismertem meg csak igazán a magyar népet. Ez a világ legkitűnőbb fajtája, melyet csak szeretni és tisztelni lehet. Nagy kár, hogy a politizáló intelligencia mást sem tesz, mint ezt a nagyszerű Isten áldotta népet rontja.”

E sorokat a XIX-XX. századi magyar politikai élet és elit egyik legkiemelkedőbb személyisége Tisza István gróf írta a Nagy Háborúban a magyar királyi 2. honvéd huszárezrednél teljesített katonai szolgálata után Habsburg József királyi hercegnek.

Hosszú út vezetett ehhez a felismeréshez. A kiegyezés időszaka leghosszabb ideig miniszterelnökének – Tisza Kálmán – elsőszülött fia a gimnáziumi tanulmányai után Berlinben, Heidelbergben és Budapesten végezte egyetemi tanulmányait. Jogot és közgazdaságtant tanult. Államtudományokból diplomázott és politikatudományból szerzett doktori címet.

Alig múlt 25 esztendő, amikor a kor, azonos társadalmi állású ifjainak többségéhez hasonlóan, a politikai életben találta meg élethivatását. Országgyűlési képviselő lett és maradt is az élete végéig.

A Szabadelvű Pártban politizálva, az Osztrák-Magyar Monarchia fennmaradását, s benne Magyarország meghatározó szerepének megőrzését látta a legfontosabbnak. Úgy vélte, hogy a magyarországi nemzetiségek célja ellentétes a magyar érdekekkel. Utóbbiak nem tartják fontosnak az ország egyben tartását. Tisza István jól érzékelte a helyzetet. Akár látnoknak is nevezhetnénk.

A konzervatív -- liberális eszméket magáénak valló Tisza István fiatalon, 42 évesen nyerte el először a miniszterelnöki tisztséget, és kétesztendei, nem kevés politikai vitával és képviselőházi csatával a háta mögött vált meg tisztétől. Az uralkodó, I. Ferenc József hálás szavakkal köszönetet mondott neki miniszterelnöki működését.

A politikai életben kissé hátréblépő Tisza Istvánra azonban nem sokára ismét komoly kihívások vártak. 1910-ben megalakította a Nemzeti Munkapártot, majd 1912. május 22-étől az Országgyűlés Képviselőházának elnöke lett, s 1913. június 7-étől 1917. május 23-ig ismét miniszterelnök.

Miniszterelnöki működése során lépett hadba az Osztrák-Magyar Monarchia a Szerb Királyság ellen, majd sorra jöttek a hadüzenetek. Tisza azon kevés – szinte egyetlen -- politikus volt, aki 1914 júniusában-júliusában igyekezett az uralkodót visszatartani a háborútól. Úgy vélte, Ferenc Ferdinánd trónörökös és hitvese meggyilkolása ellenére meg kellene próbálni békés úton rendezni a helyzetet. Nem sikerült meggyőznie az uralkodót és a háború híveit.

Tudomásul véve a döntést – hadüzenet, tehát háború --, azt követően maga is következetesen megtett mindent a győzelemért. Nem sikerült neki. I. Ferenc Józsefet az uralkodói trónon követő IV. Károly magyar király megvonta tőle a bizalmat, így Tisza visszavonult a politika első vonalából.

A visszavonulás számára a hadműveleti területet jelentette. A magyar királyi 2. honvéd huszárezred – amelynél egykoron egyévi önkéntesi szolgálatát teljesítette -- tartalékos tisztjeként, egy időben ezredparancsnoki beosztásban harcolt a fronton. A közelgő összeomlás előtt minden igyekezetét latba vetette, hogy a birodalom felbomlását megakadályozza. Megpróbálta rábírní a délszláv politikusokat, hogy népeik jövőjét továbbra is a birodalmon belül képzeljék el. Nem járt eredménnyel.

Elismerte és tudomásul vette politikai ellenfele, Károlyi Mihály gróf megállapítását, aminek a lényege röviden annyi volt: a háborút elveszítettük. Mielőtt az Osztrák-Magyar Monarchia katonai képviselői aláírták volna az antant hatalmak megbízottaival a fegyverszüneti egyezményt Páduában (Padova), Tisza István már halott volt. A korábban három merényletet is túlélő politikust 1918. október 31-én a budapesti Hermina úti bérelt villájában felesége és unokahúga szemeláttára meggyilkolták.

A gyilkosok, a felbujtók pontos nevén nevezése a mai napig sem történt meg. Vélekedések és feltételezések vannak, bizonyítékok már kevésbé. Ami viszont tény: a korszak egyik legnagyobb formátumú politikusát veszítette el Magyarország, aki államférfiúi kvalitásokkal bírt.

A nemzet emlékezete azonban megtartotta Tisza Istvánt. Abból kitörölni – minden 1945 utáni kísérlet ellenére – nem lehetett. Politikusi működése, felkészültsége és nemzetéhez, hazájához való ragaszkodása az államférfiak sorába emelte. Így lett példaképe sokaknak a két világháború közötti Magyarországon s nem keveseknek napjainkban is.

Tisza Istvánnak szobra állt – és áll ma ismét – az Országház mellett. Egyetem viselte a nevét, Debrecenben. Családjának sírboltja Geszten, a Nemzeti Sírkert része. A magyar nép, melyet csak tisztelni és szeretni lehet – ahogy ő írta --, nem hagyta kiölni emlékezetéből Tisza István grófot, a bihari nemest, akire tisztelettel és szeretettel lehet és illik felnézni. Olyan férfiú volt, aki azért élt és dolgozott, hogy népe, hazája boldogulhasson. Bizton nem volt hibátlan és tévedhetetlen – sokat bírálta őt a költő Ady Endre --, de vajon ki az az élők és a holtak közül? Azt majd eldönti a Mindenható, ki ítél élők és holtak felett!

Dr. Szakály Sándor